IZRAEL SE UJÍMÁ ZEMĚ ZASLÍBENÉ

Původ materiálu
Daniel Heller
Pořadí v lekci
35

Žalm 2-3 Kéž je nám Bůh milostiv a dá nám požehnání, kéž nad námi rozjasní svou tvář! Ať je známa na zemi tvá cesta, mezi všemi pronárody tvoje spása!

Liturgické čtění: Joz 24,14-18

klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- smlouva s Gibeóňany - pověst o mohutném nástupu Izraele do zaslíbené země mobilizuje všechno pohanské obyvatelstvo. Proto se celý Kenaan staví na odpor, aby společným úsilím zabránil cestě Božího lidu. Shromážděná moc, reprezentovaná koalicí domorodých králů, je namířena proti Jozuovi, Izraeli a tedy proti samotnému Hospodinu. Pouze Gibeóňané se chtějí dobrovolně poddat.

Není přesně zjištěno, kde staré město Gibeón leželo. Předpokládá se, že severovýchodně od Jeruzaléma. Šlo o významnou kenaanskou svatyni, kterou později Izrael převzal (1Pa 16,39) a postavil zde stánek Hospodinův (1Pa 21,29; 2Pa 1,3).

Gibeóňané hledají možnost soužití s Izraelem. Izrael se ovšem neměl žádným způsobem bratřit s Kenaanci. Ohrožovali ho sváděním k modloslužbě. Měl je pokládat za propadlé Hospodinově klatbě (Dt 6,1-5). Jen jako národ, který nesídlí v Kenaanu se mohli Gibeóňané dovolávat možnosti smlouvy (sr Dt 20,10-18), tak zní ustanovení zákona. Nešlo o akci jednoho města, nýbrž svazu čtyř měst, jimž stál Gibeón v čele: Gibeónu, Kefíry, Beerótu a Kirjat-jearímu. Jozue s nimi uzavře mírovou smlouvu a izraelští předáci ji zpečetí slavnostní přísahou.

- lest je však záhy prohlédnuta. Izraelci trpce litují, že se nepostavili pod kontrolu Hospodina. Gibeóňané jsou nyní pod Boží ochranou. Přesto na nich ulpí pečeť kletby, stanou se otroky svatyně Hospodinovy.

- přísaha jednou vyslovená je neodvolatelná a zavazuje. Izraelci sice vědí, že jsou oklamáni, ale kvůli přísaze nemohou smlouvu zrušit. Mohou ji však poněkud upravit.

- útočištná města: jejich zřízením se Izrael zásadně odlišil od svého okolí. Izrael tak přetnul řetěz lidské mstivosti. "Krevní msta, ve starém Orientě všeobecně rozšířená, se objevuje i v Izraeli již v jeho nomádském, pouštním období. Krev příbuzného musí být pomstěna. Vraždu měl splatit vraždou nejbližší příbuzný. Byl označován jako go'el, tj. zastánce, až i vykupitel. Historicky je existence útočištných měst prokázána až v době Šalomounově (sr.1Kr 1,50; 2,26.2n). Svaté právo utéci se do azylu je ovšem mnohem starší. Útočištná města v podstatě navazují na právo azylu v jednotlivých svatyních. Útočištná města byla posvátnou institucí, která již svou pouhou existencí dokládá vážnou snahu Izraele postavit život jedince i společnosti cele pod Boží zákon." (Jozue, Praha 1969, Kalich str.94)

- sloužit jiným bohům: ve starověku bylo běžnou praxí přijímat a uctívat božstva té země, do které člověk přišel. Izrael má tuto praxi zásadně zrušit. Hospodin, který je vysvobodil z Egypta a vedl pouští, bude jejich Bohem i v zaslíbené zemi. Zřeknout se Hospodina znamená zřeknout se dárce svobody i zaslíbené země. Služba bohům představuje určitý druh zbožnosti.

- zákaz sňatků s Kenaanci není z důvodů národnostních nebo rasových. V tomto smyslu nejsou nadřazenou rasou, která by se neměla směšovat s druhými. Jde o varování, aby nepodlehli kenaanské rodinné výchově, kenaanským společenským zvykům a především jejich náboženství.

- svatost lidu se projevuje tím, že zůstane bezvýhradně věrný, že miluje Hospodina celým srdcem a celou duší" (23,14).

- služba Hospodinu: K ctění Hospodina náleží vyznání a připomínka Božích činů (24,1-15.16-18). To je minulost, která nás pojí dohromady, nejen naše vzpomínky na dětství a společné zážitky s kamarády. Předpokladem služby Hospodinu je to, že Bůh je věrný smlouvě. Z jeho věrnosti my máme žít svobodně a věřit. V Ježíši Kristu byla smlouva obnovena. Služba se projevuje chvalami i ve vytváření mezilidských vztahů.

- kámen - svědek: tak jako mohyla Akánova hrobu byla pro Izrael varovným znamením (viz úloha Pád Jericha), tak je kámen v Sichemu připomínkou smlouvy. Je svědkem, je symbolem, který promlouvá k přítomnosti, jako např. křesťanům symbol kalicha nebo kříže.

2. úskalí textu:

Samo biblické podání, které bylo sepsáno až mnohem později, ví, že původní domorodci žili mezi Izraelem nerušeně dál (sr 15,63; 16,10; 17,12 a j.), a to nejen ti, kteří se k němu připojili jako Rachaba a její dům (6,25). Pravdou taky je, že se mnozí z nich stali lidu osidlem modlářství a zpronevěry Hospodinu. (Sd 3,1-7). - Trvalo to zhruba dvě stě let, několik generací,

než mohli Izraelci utvořit v Palestině vlastní stát. Nakonec však k tomu přece jen došlo, že Izrael tuto zemi dostal. Z hlediska tohoto konečného výsledku se pak utvářela zpráva o "obsazení země" Izraelem. Kniha Jozue to líčí tak, jako by celek izraelských kmenů přikročil k obsazení země směrem od Moábu po překročení Jordánu a dobytí Jericha, a po veliké bitvě u Gibeónu (kap.10) se zmocnil celého jihu, po veliké bitvě u vod gerómských (kap.11) celého severu země. Kniha pak vypravuje, jak Jozue rozdělil celou zemi jednotlivým pokolením (kap.13-21) a končí řečí, v níž se Jozue s napomenutím obrací na celý Izrael. Nakonec je uzavřena smlouva v Sichem. To je jeden z nejdůležitějších závěrů ve SZ. Kromě knihy Jozue existuje ve SZ ještě další zobrazení, jak se Izraelité ujali země, totiž první kapitola knihy Soudců. Je to líčení velmi zkrácené a zcela zlomkovité. Zní jako výtah ze zprávy, která kdysi musela existovat v mnohem širší a obsáhlejší podobě. Srovná-li někdo tento nástin v první kapitole Soudců s líčením v knize Jozue, musí nutně konstatovat, že zní velice rozdílně. Zde se nepostupuje od úspěchu k úspěchu, dobývání země pokračuje jen velmi namáhavě a s mnoha neúspěchy.

- dětem nesmíme výlučnost Izraele zredukovat např. pouze na Jozuovo varování před sňatky s Kenaanci. Jde totiž o celoživotní zaměření. Izrael byl otevřený vůči těm, kdo přicházeli do jeho společenství z venčí a přiznali se k Hospodinu.

- mladším dětem nepřipadne jako obtížné, má-li se Izrael rozhodnout pro nebo proti Hospodinu. Obtížnost a konfliktnost existenciálních rozhodnutí dítě jen tuší. I ono prožívá konfliktnost a obtížnost svého života, ale v jiných rozměrech. Změna životní orientace pro ně není ještě takovým problémem, spíše chápe spravedlivé a nespravedlivé jednání, vděčnost a nevděčnost. Při vyprávění je možno zdůraznit motivy, že v rozhodování lidu hrála roli vděčnost a nevděčnost Hospodinu.

pomůcky:

Mapa Palestiny s rozdělením země; obrázek staré svatyně; doklady archeologických výzkumů; doklad o smlouvě (křestní, oddací list ap.); symboly řemesel, měst; symboly církví, náboženství.

motivační uvedení do příběhu:

- slibujete hodně svým rodičům, že budete hodní, že budete poslouchat, když chcete dosáhnout toho, aby vám koupili něco pěkného k narozeninám nebo k Vánocům? Je lehké rodičům něco naslibovat, vyzrát nad nimi?

- musí mít fotbalové družstvo nějakou domluvenou taktiku, aby vyhrálo? Lze dobrou taktikou překonat silnějšího soupeře?

osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Izrael začíná obsazovat zemi

III. Lest Gibeónských

IV. Izrael s nimi uzavírá smlouvu

V. Obsazení a rozdělení země

VI. Jozuova řeč k lidu

VII. Izrael chce sloužit Hospodinu

b) osnova pro starší školní věk:

I. Motivace

II. Izrael přišel do země, v níž žili pohané

III. Odpor domorodého obyvatelstva

IV. Obavy a lest Gibeónských

V. Izrael s nimi uzavírá smlouvu

VI. Odhalení lsti a obavy z následků smlouvy

VII. Rozdělení země

VIII. Útočištná města a jejich význam

IX. Jozuovy výstrahy a napomenutí

X. Obnova smlouvy s Hospodinem

XI. Izrael chce sloužit Hospodinu

VYPRÁVĚNÍ

MOTIVACE

Stalo se vám někdy, že jste potřebovali, aby vás rodiče někam pustili nebo vám koupili něco, co jste se moc přáli, a tak jste jim něco slíbili, i když jste věděli, že to asi nesplníte? Slíbili jste někdy někomu něco, o čem jste věděli, že to nesplníte, třeba jen proto, abyste už od toho člověka měli pokoj? Znáte úsloví "Slibem nezarmoutíš"? Je lehké na druhého (třeba na rodiče) vyzrát tím, že jím něco naslibujete?

II. IZRAEL PŘIŠEL DO ZEMĚ, V NÍŽ ŽILI POHANÉ

Izrael dostal od Hospodina zaslíbenou zemi. Měl se tam usadit. A měl tam žít s Hospodinem a podle jeho Zákona, aby i okolní národy poznaly, že to stojí za to. Žít s Hospodinem znamená podřídit mu celý svůj život. Hospodin nás chce celé, nechce z nás jenom kousek, chce celé naše srdce, celou naši bytost. Touží po tom, abychom mu byli věrní vždycky, za všech okolností, i když se přestěhujeme do jiné země. A to byl pro lidi ve starověku nezvyk: normálně se přejímalo náboženství země, kam lidé přišli; Izraelci však měli naopak přinést víru v Hospodina i tam, kde ho dosud nikdo nevyznával. S místními kmeny také nesměli Izraelci uzavírat žádnou smlouvu. To proto, aby spolu s nimi nezačali uctívat jejich bohy a bůžky. (S národy, které žily mimo Palestinu, však Izraelci uzavřít smlouvu směli.)

III. ODPOR DOMORODÉHO OBYVATELSTVA

To se pochopitelně národům kolem Izraele nelíbilo. Izraelci však pronikali stále dál, obsazovali další města, a navíc bořili svatyně místních bohů. Obyvatelé Kenaanu se jim stavěli na odpor, ale marně. Izrael sice nebyl silnější než jeho protivníci, ale přece jejich území postupně získával. Někdy to bylo těžké, jindy snadnější. Izraelci vyznávali, že jim k těm vítězstvím pomohl Hospodin. To tušili i ti Kenaanci, a proto se Izraelců báli.

IV. OBAVY A LEST GIBEÓNSKÝCH

Mezi nimi byli také obyvatelé Gibeónu a ještě dalších tří měst. Chtěli žít v míru, nechtěli s Izraelem bojovat (asi se báli, že by prohráli). A tak se rozhodli uzavřít s Izraelci mírovou smlouvu. Možná věděli, že Izrael směl podle Zákona uzavřít mírovou smlouvu jen s těmi národy, které nežily v Kenaanu. - A tak ti Gibeónští přišli jako poslové míru a předstírali, že jsou zdaleka. Vzali si na sebe staré, odřené pláště a tvrdili, že byly nové, když se vydávali na cestu. Stejně tomu bylo i se sandály a s měchy na víno, které byly už také staré a zpuchřelé, a oni tvrdili, že byly nové a pěkné, když vycházeli ze své země. A také chleba, který byl vyschlý a rozdrobený, byl prý ještě teplý, když vyráželi.

V. IZRAEL S NIMI UZAVÍRÁ SMLOUVU

Izraelci jim uvěřili a uzavřeli s nimi smlouvu. Víte, jak taková smlouva vypadá? Na začátku jsou tam hlavní údaje o obou stranách. Pak se tam napíše, na čem se dohodli a od kdy do kdy to platí. Nakonec to obě strany potvrdí. Dnes podpisem, tehdy nejspíš stačil ústní slib.

A tak se Izraelci zavázali, že i kdyby dobyli a obsadili všechna ostatní města, Gibeónské nechají na pokoji. Izraelští předáci to potvrdili přísahou. Přísahali to samému Hospodinu.

VI. ODHALENÍ LSTI A OBAVY Z NÁSLEDKŮ SMLOUVY

Izraelci netušili, že je Gibeónští podvedli. To se ukázalo o tři dny později, když Izraelci táhli dál a přišli k jejich městům. Chtěli je dobývat - ale nemohli. Smlouva už byla uzavřena.

Když to Izraelci zjistili, začali reptat. „Podvedli nás, neříkali o sobě pravdu, smlouva je neplatná.“ Skutečně, je to tak: Jestli některá strana o sobě prohlásí něco, co není pravda, pak je ta smlouva neplatná. Jenže tentokrát v tom byl háček, a to hned dvojí: Izraelci potvrdili svůj slib přísahou samému Hospodinu. A navíc to nebylo v pořádku ani vůči Hospodinu: tím, že uzavřeli smlouvu s obyvateli Kenaanu, přestoupili Boží Zákon. A přitom se předtím, než tu smlouvu podepsali, Hospodina nezeptali, jestli je to tak dobře. Byl to průšvih, ale už z něj nemohli ven, zpátky se to vzít nedalo.

Co myslíte: Máme dodržet slib, i když zjistíme, že nás někdo přelstil? Máme hrát fair, i když druhý fair nehraje? Hospodin nám pomáhá hledat řešení i těch situací, do kterých jsme se sami navezli. - Jozue a izraelští předáci to vyřešili takto: Smlouvu s Gibeóňany skutečně dodrželi a přísahu neporušili, ale zavázali je k doživotní službě: budou pracovat u chrámu, budou pro Izraelce čerpat vodu a sekat dříví.

VII. ROZDĚLENÍ ZEMĚ

Bible pak vypráví, jak Jozue rozdělil kenaanskou zemi mezi jednotlivá pokolení. Izraelských kmenů bylo dvanáct, tak jako bylo dvanáct Jákobových synů. Josefův kmen však tvořila dvě pokolení, a tak dostali o jeden díl víc. Zato pokolení Lévi nedostalo žádné území. Víte proč? Co bylo jejich úkolem a posláním? Celoživotní služba v chrámu, služba Hospodinu i lidem.
V takové službě se člověk nemá ohlížet na to, co má nebo nemá. A také jde o to, aby s tím majetkem neměl moc starostí a aby mohl každý den poznávat, že se o něj Hospodin stará.

VIII. ÚTOČIŠTNÁ MĚSTA A JEJICH VÝZNAM

Hospodin pak Jozuovi přikázal, aby ve své zemi určili šest měst, ve kterých by ohrožení lidé mohli najít azyl. Víte, co to je azyl? Kdo žádá o azyl? Lidé, kteří musejí z nějaké země utéct, aby je tam nezabili. Nebo možná znáte tzv. azylové domy pro matky s dětmi? Kdo tam dočasně bydlí, proč? - Na světě funguje azyl už odedávna: možnost úkrytu pro někoho, kdo byl pronásledován. Většinou v nějaké svatyni. Ve středověku to bylo v některých kostelech.

Podobnému účelu budou sloužit i útočištná města v Izraeli. Tam se takoví utečenci mohli volně pohybovat až do doby, než byla jejich záležitost spravedlivě vyřešena. Byli to třeba lidé, kteří někoho nechtěně zabili. U sousedních národů to fungovalo tak, že když někdo někoho zabil, a bylo jedno, jak se to stalo, nejbližší příbuzný zabitého to musel oplatit - zabít toho, který zabil (někde dokonce i jeho příbuzné). Říká se tomu krevní msta. A právě v tom se bude Izrael zásadně odlišovat od svého okolí: nebude tu bezhlavá krevní msta, ale spravedlnost.
V Izraeli se přetnul řetěz lidské mstivosti.

IX. JOZUOVY VÝSTRAHY A NAPOMENUTÍ

Když Jozue zestárl a tušil, že jeho život je u konce, chtěl ještě jednou připomenout Izraelcům to nejdůležitější: aby nepřestali být věrní Hospodinu. Věděl, že je těžké nepodlehnout kenaanskému náboženství, už proto, že je jednoduché a velmi lákavé. Proto svolal Izraelce a varoval je, aby se nesžívali s původními obyvateli Kenaanu. Dokonce jim řekl, že by se s nimi jejich synové neměli ženit a že by své dcery neměli dávat Kenaancům. Ne proto, že by snad Izraelci byli nějakou nadřazenou rasou. Nešlo o národ ani o čistotu rasy. Šlo o víru, která by tím byla ohrožena. Izrael byl otevřený pro všechny, kdo přicházeli do jeho společenství zvenčí a přiznali se k Hospodinu. Ze všeho nejdůležitější však bylo neopustit Hospodina, pravého Pána života.

X. OBNOVA SMLOUVY S HOSPODINEM

A tak jim Jozue znovu opakoval, jak si je Hospodin vypiplal, jak si povolal Abrahama, jak pomáhal ostatním praotcům, jak je vyvedl z egyptského otroctví, jak je mnohokrát zachránil od hladu i od nepřátel, jak je provedl pouští a přivedl až do zaslíbené země. Připomněl jim, jak je Bůh je věrný - té smlouvě, kterou se svým lidem uzavřel. Dík jeho věrnosti můžeme i my svobodně žít a věřit.

Svou dlouhou řeč uzavřel slovy: Vyvolte si, komu chcete sloužit: Hospodinu, či modlám? Izraelci se rozhodli pro Hospodina. Uvědomili, co všechno v něm mají a jaká by to byla hloupost ho opustit. Slavnostně slíbili, že budou Hospodinu věrní a že budou žít tak, jak si to on přeje. Na památku toho slibu tam pod jedním stromem Jozue postavil památný kámen.

Tuto vzácnou smlouvu o Boží věrnosti s námi obnovuje Pán Ježíš Kristus. Potvrdil ji svou vlastní obětí. V něm nám Bůh jako zaslíbenou zemi otevřel celý svět, kde můžeme žít se všemi lidmi v pokoji, i když třeba věří nebo i žijí jinak než my. O svou víru se nemusíme bát, stačí se přimknout k Ježíši, tak jako se tehdy Izraelci přimkli k Hospodinu.

MODLITBA

Dobrý Bože, děkujeme ti za krásný svět, který jsi nám dal, za lidi, které můžeme mít rádi, za víru, která nám v životě pomáhá, za lásku, kterou si můžeme dávat, a za naději, kterou nám můžeš dát jen ty sám, která je v tobě, protože ty jsi nám věrný, víc než my tobě. Pomoz nám, abychom se k tobě přimkli, jako dítě ke svému tátovi nebo k mámě, a byli vděční, že s tebou můžeme žít. Amen

podněty pro rozhovor:

- znáte nějaké druhy smluv? Co se děje, když se smlouva poruší?

- dá se zařídit, aby všichni lidé měli přibližně stejné životní podmínky? Jaké jsou rozdíly v životním stylu např. Africe a ve Skandinávii, pokud jde o bydlení?

- co v naší společnosti brání tomu, aby lidé brali odplatu za zločin sami do vlastních rukou? Víte, co je to lynč?

- proč měli někteří lidé strach z Izraele? Měli někdy domorodí lidé strach z křesťanů, kteří přišli na jejich území? Jsme hrdí na takové období církve? Máme si je připomínat, tak jako si Izrael připomínal období obsazování země?
- co je to pokuta? Za co člověk dostává pokutu?
- je rozdíl mezi lstí, podvodem, šikovně zvolenou taktikou? Může být za určitých okolností lest něčím, co lze tolerovat? Chtěli Gibeoňané zlikvidovat Izrael, nebo se pokusili bránit regulérním způsobem? Měli Izraelci právo silnějšího na své straně?
- byli Izraelci vždy jen útočníky? Nevzpomínali na onu starou dobu lidé také jiným způsobem (kniha Soudců)
- co znamená úsloví sliby-chyby? Máme dodržet slib, i když zjistíme, že nás někdo přelstil?

- fungují dnes pro někoho kostely, města, země jako záchrana před nespravedlivým pronásledováním?

- potřebuje naše společnost tzv. azylové domy? Je to něco jiného než azylová města v Izraeli?

- co je smysl pro fair-play?

- myslíte, že my křesťané, tj. my všichni, máme zvláštní poslání v tomto světě jako měl Izrael? Nebo máme být stejní jako ostatní? Mají ostatní lidé také nějaké zvláštní poslání, nebo se o to nestarají a je to zbytečná myšlenka, kterou si kladnou jen určití lidé?

- uzavíráme i my nějakou smlouvu s Pánem Bohem? Připomíná Kristus nějakou smlouvu? Kdy ji připomenul svým učedníkům? (VP)

- je obtížné plnit povinnosti, které máme doma, ve škole, k sobě, k druhým lidem? Co cítíme, když povinnosti neplníme?

- co udělá Bůh, když lidé přestanou věřit jeho slovu a lásce?

Co se stane s naším životem?

- máme nějaký symbol, který se váže k našim zájmům?

- jaké symboly připomínají Boží smlouvu ve SZ, v křesťanské církvi?

Odkaz na pracovní list
35 Izrael se ujímá země zaslíbené
35 Izrael se ujímá země zaslíbené - st
Odkaz na píseň
Jericho (SV131)
Pane, chválíme tě (BTS49)
Pánů Pan (SV237)
Hledejte především (SV61)

Všichni, kdo skládají v Pánu své doufání

Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá

Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 1

Biblický odkaz (kat)

Jozue 9,1–27

Jozue 14,1–5

Jozue 20,1–9

Jozue 23,1–16

Jozue 24,1–30